

en la qual s'expressaren els més grans trobadors. Bastero també fou precursor en l'edició de gramàtiques catalanes del francès i l'italià perquè els seus contemporanis catalans poguessin acostar-se millor a aquestes grans llengües de cultura.

Pep Vila

Els jueus de la Bisbal

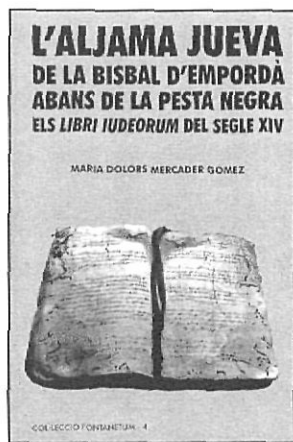
MERCADER GÓMEZ, M. Dolores. **L'aljama jueva de la Bisbal d'Empordà abans de la pesta negra.**

Els 'Libri Iudeorum' del segle XIV.

La publicació de treballs sobre les comunitats medievals de jueus catalans a partir de fonts de naturalesa notarial no és cap novetat dins del panorama historiogràfic del nostre país. Als estudis sobre els casos de Vic, Perpinyà o Cardona, entre altres, caldrà afegir-hi des d'ara el de la Bisbal d'Empordà treballat per Maria Dolores Mercader Gómez al llibre *L'aljama jueva de la Bisbal d'Empordà abans de la pesta negra. Els 'Libri Iudeorum' del segle XIV*, acabat de publicar. Aquesta obra omple el buit que existia des de fa més de cent anys, quan Josep Pella i Forgas va donar les primeres dades mínimament sistemàtiques sobre la comunitat jueva bisbalenca.

Els continguts del llibre, però —i com reconeix implícitament la mateixa autora diverses vegades—, fan més

honor al subtítol, els *Libri Iudeorum*, que al mateix títol. En efecte, el treball és essencialment una presentació dels llibres de jueus —o registres on els notaris medievals anotaven les operacions on intervenien jueus, bàsicament relacionades amb el crèdit— de la notaria bisbalenca al segle XIV i la sistematització de la seva informació, sobretot del que Mercader anomena «registre dels anys 1324-6». Amb aquest benentès el treball globalment és correcte, i l'abundància d'exemples, quadres i gràfics estalviarà feina a qui més endavant vulgui estudiar a fons la vida dels jueus medievals de la Bisbal. Alguns dels exemples que s'hi donen i que recullen pràctiques com el lliurament de penyores, les fiances mútues o els deutes garantits amb altres deutes són de gran interès, perquè permeten intuir l'enorme complexitat del món del crèdit medieval. L'autora no desenvolupa cap d'aquestes qüestions, però la veritat és que el laconisme dels formularis textos notarials tampoc no ho permet.

Més enllà dels continguts cal destacar l'encert de l'autora en incloure un apèndix documental relativament variat, amb textos —alguns en català— que il·lustren tant la realitat dels jueus com la del conjunt de la societat bisbalenca del segle XIV. Amb tot, una ressenya d'aquest llibre no seria correcta si no s'hi esmentessin també els seus errors, en aquest cas segurament molt menys atribuïbles a l'autora que a aquells que li han dirigit la recerca. Així, d'una banda al llarg de tota l'obra s'usa despreocupadament l'expressió *aljama* per definir la comunitat jueva de la Bisbal, quan en realitat la noció d'*aljama* no era física o demogràfica, sinó jurídica: no totes les comunitats de jueus eren aljames. A Torroella de Montgrí, per exemple, hi va haver jueus com a mínim des del segle XIII, i l'*aljama torroellenca* no fou creada fins al 1388. Si al segle XIV a la Bisbal hi havia una aljama jueva, calia aportar textos coetanis que explícitament s'hi referissin, i si no usar una altra expressió. D'altra banda, no pot passar-se per alt l'escandalós error d'oblidar que abans de 1350 la documentació pública es datava per l'Encarnació florentina, és a dir que els anys començaven a comptar-se des del 25 de març, de manera que entre el març de 1324 i el de 1325 no s'esdevingué el que afirma l'autora —«un any sencer no és enregistrat en el llibre»—, i el pretès *Liber* de 1324-6 en realitat abraça només el període 1325-6.

En resum —i salvant aquestes patinades, que poden rectificarse en posteriors edicions—, és un llibre modest que s'ajusta perfectament a la modèstia dels seus objectius —«primer punt de referència per a estudis posteriors», ja es reconeix a les conclusions— i a la de les seves fonts, però que per les dades que aporta hauria de ser tingut en compte per qui des d'ara s'interessi tant per la història de la Bisbal com per la dels jueus catalans del segle XIV.

Xavier Soldevila

Excursions per la Garrotxa

Joaquim AGUSTÍ.

Excursions per l'Alta Garrotxa. Sadernes-Bassegodà.

Olot, 1999.

240 pàgines.

Fa uns anys que a Olot hi ha una editora dinàmica, amb el nom de Llibres de Batet, que omple una sèrie considerable de buits existents en la bibliografia local. Però avui no voldria parlar de l'editora, sinó d'una de les sèries de llibres que ha tret al mercat a partir de 1994, sota el nom genèric de Guies dels Llibres de Batet.

L'objectiu d'aquesta sèrie és divulgar el territori, donant pautes per seguir uns itineraris dins la comarca de la Garrotxa, una de les zones que aplega des de temps molt reculats una considerable quantitat d'excursionistes durant tot l'any, alguns atrets